

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

2. FEBRUAR 2023

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 26. januar. Møtet finner sted 2. februar. Fra regjeringen stiller utenriksminister Anniken Huitfeldt og klima- og miljøminister Espen Barth Eide. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til saker på dagsorden.

Klima- og miljøministeren vil redegjøre for:

- «Klar for 55»-pakken
- Arbeidet med forsterket produktrammeverk
- Kjemikaliepolitikken

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- US Inflation Reduction Act (IRA)
- EUs forslag til nye forordninger om API (Advance Passenger Information)
- Status sak i Oslo tingrett vedr. tolkning av norsk skatteregel

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 3. februar

Klima- og miljøministeren vil redegjøre for:

«Klar for 55»-pakken

Rådets og Europaparlamentets forhandlere inngikk avtale om flere av lovforslagene tilknyttet «Klar for 55»-pakken før jul 2022. Lovforslagene skal vedtas formelt av Rådet og Europaparlamentet før de kan tre i kraft. [Alle klimaforslagene det nå er politisk enighet om i EU, er ansett som EØS-relevante fra EUs side.](#) Så vil EØS EFTA-landene formelt måtte vurdere EØS-relevansen når Rådet og EP har gjort sine endelige vedtak.

Kvotehandelsystemet for utslipp av drivhusgasser - ETS

Rådet og Europaparlamentet ble enige om reform av EUs kvotehandelsystem for utslipp av drivhusgasser den 18. desember 2022. Utslippene fra kvotepliktig sektor [skal kuttes med 62 prosent innen 2030](#) fra nivået i 2005. Dagens utslippsmål for 2030 er 43 prosent. (Kommissjonen foreslo et kutt på 61 prosent.) For å nå 2030-målet skal kvotetaket reduseres med 4,3 prosent per år i perioden 2024-2027, og 4,4 prosent per år i perioden 2028-2030. Det gjeldende årlige kuttet i utslippskvoter er 2,2 prosent. I tillegg skal kvotetaket reduseres med et engangskutt på 90 millioner tonn i 2024 og et kutt på 27 millioner tonn i 2026.

Kvotehandelsystemet skal utvides til å dekke [maritim transport](#) og omfatte de fleste større skip, inkludert offshorefartøy fra 2027. I 2026 skal EU vurdere om mindre fartøy (400-5 000 bruttotonn) også skal inkluderes. Kravet om kvoter økes fra 40 prosent av utslippene i 2024, til 70 prosent i 2025 og 100 prosent i 2026. Kvotene skal også omfatte drivhusgassene metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Det skal tas særhensyn til lokale forhold og overgangsordninger for mindre øyer, isbrytere og perifere strøk.

Kommissjonen skal vurdere om avfallsforbrenningsanlegg skal inkluderes i ETS fra 2028.

24 prosent av kvotene skal avsettes som markedsstabilitetsreserve for å motvirke eventuelle ubalanser mellom tilbud og etterspørsel av kvoter, pga. eksterne sjokk, som f.eks. pandemi.

Alle inntekter fra ETS skal brukes til klimatiltak. Støtten til avkarbonisering av kvotepliktige sektorer gjennom EUs moderniseringsfond og innovasjonsfond skal økes. Begge fondene finansieres av inntekter fra salget av utslippskvoter. [Moderniseringsfondet](#) skal bidra til å finansiere den grønne given og omleggingen til klimanøytralitet i de ti EU-landene med lavest BNP: Bulgaria, Estland, Kroatia, Latvia, Litauen, Polen, Romania, Slovakia, Tsjekkia og Ungarn. [Innovasjonsfondet](#) skal bidra til å finansiere utviklingen av nyskapende lavkarbonteknologi.

ETS II for veitransport og bygninger

Rådet og Europaparlamentet ble den 18. desember også enige om at det skal etableres [et eget kvotehandelsystem for bygninger og veitransport innen 2027](#). Det nye systemet skal også omfatte drivstoff i andre sektorer. Dersom kvoteprisen i ETS II overstiger €45, skal antall kvoter økes med 20 millioner, fra en egen markedsstabilitetsmekanisme. Hvis energiprisene er svært høye, kan innføringen av det nye systemet utsettes til 2028. Det skal opprettes [et nytt sosialt klimafond, Social Climate Fund \(SCF\)](#), på opptil €65 milliarder for å dempe effekten av å etablere et kvotehandelsystem for transport og bygninger for sårbare husholdninger og bedrifter

Europaparlamentet ønsket å innføre ETS II i 2029. Ifølge Euractiv mener franske europaparlamentarikere på ytre venstre- og ytre høyresiden at [avtalen er et svik](#) og advarer mot sosiale opptøyer. Medlemmer av den liberale Renew Europe-gruppen mener imidlertid pristaket på €45, muligheten for å utsette innføringen til 2028 og det nye sosiale klimafondet gjør ETS II akseptabel.

Rådet og Europaparlamentet avsluttet forhandlingene om de tekniske bestemmelsene knyttet til det nye sosiale klimafondet den 18. januar. Ifølge Agence Europe [resulterte det bl.a. i at fondet vil bli redusert fra €65 til €54,6 dersom ETS II blir igangsatt i 2028 i stedet for i 2027](#). Det sosiale klimafondet (SCF) skal finansieres gjennom salget av kvoter i ETS II, men ifølge Agence Europe er det usikkert om det opprinnelige ETS for kvotepliktig sektor skal finansiere SCF. Medlemslandene skal stemme over SCF den 1. februar, før Europaparlamentet skal stemme over saken.

Karbondgrensejusteringsmekanismen - CBAM

Tildelingen av gratiskvoter til industrien under ETS skal fases ut, samtidig [med innfasingen av grensemekanismen for karbon, CBAM](#). Rådet og Europaparlamentet inngikk en avtale om CBAM den 13. desember 2022. Den nye mekanismen skal sikre lik karbonpris på EU-varer og importerte varer. Ordningen skal innføres 1. oktober 2023, men med en overgangsperiode inntil bruken av gratiskvoter er faset ut. [Gratiskvoter til industrien under ETS skal fases ut](#) med årlige kutt fra 2,5 prosent i 2026 til 48,5 i 2030 og 100 prosent i 2034. CBAM skal omfatte produksjon av jern, stål, sement, aluminium, kunstgjødsel og elektrisitet og hydrogen. Under særlige forhold kan indirekte utslipp også omfattes. Innen overgangsperioden utløper, skal Kommisjonen vurdere om flere sektorer skal omfattes. Ifølge EU er ordningen i full overensstemmelse med WTO-regelverket. Innen utgangen av 2027 skal Kommisjonen evaluere CBAM inkludert fremdriften i de internasjonale klimaforhandlingene og hensynet til utviklingslandene.

CBAM skal erstatte ordningene med gratiskvoter og CO₂-kompensasjon. Det innebærer i praksis at industrien må betale for sine CO₂-utslipp. Det vil innebære at industrien vil få større kostnader. Norsk Industri uttrykker [bekymring for bedrifter som eksporterer til land utenfor EU/EØS](#). Norsk Industri legger til grunn at CBAM er EØS-relevant.

Innsatsfordeling i ikke-kvotepliktige sektorer

Rådet og Europaparlamentet ble enige om nye utslippsmål for ikke-kvotepliktige sektorer den 8. november 2022 (under COP27). Partene ble enige om at [utslippsmålet for 2030 i ikke-kvotepliktige sektorer skal økes fra 30 til 40 prosent](#) i forhold til nivået i 2005. Utslippene i ikke-kvotepliktige sektorer omfatter 60 prosent av utslippene av drivhusgasser i EU. Alle EU-landene må redusere sine utslipp med mellom 10 til 50 prosent. Utslippsmålene for de enkelte landene blir basert på BNP per innbygger og kostnadseffektivitet. Hvert land må innfri sine årlige reduksjonsmål. Det kan også gjøres gjennom fleksibilitetsmekanismer: handle utslippstildelinger med andre land, låne egne utslippsdelinger fra det påfølgende året, eller spare utslippskutt til påfølgende år.

Medlemslandene kan kjøpe og selge inntil 10 prosent av utslippstildelingene i årene 2021-2025 og 15 prosent for årene 2026-2030. Landene må bruke inntektene fra disse salgene til klimatiltak. Landene kan låne inntil 7,5 prosent av utslippstildelingene i 2021-2025 fra påfølgende år og inntil 5 prosent i perioden 2026-2030. Landene kan spare inntil 75 prosent årlige utslippskutt i 2021 til påfølgende år, og inntil 25 prosent i perioden 2022-2029.

CO₂-utslipp fra nye personbiler og varebiler

Rådet og Europaparlamentet ble den 27. oktober 2022 enige om at alle nye personbiler og varebiler skal ha nullutslipp av CO₂ innen 2035. Kommisjonen skal innen 2025 legge frem en metode for å vurdere de totale CO₂-utslippene gjennom bilenes livssyklus (vugge til grav) med tilhørende lovforslag. Kommisjonen skal legge frem statusrapporter om de reelle utslippene fra transportsektoren (og ikke bare testresultat fra laboratorier) og fremdriften mot null-utslippsvettransport. EU-finansiering skal bidra til utviklingen av nullutslippsbiler. Mindre bilprodusenter vil kunne bli unntatt fra kravene om nullutslipp.

Økt karbonopptak

Rådet og Europaparlamentet ble 11. november 2022 enige om å øke målet for klimaopptak i areal- og skogsektoren (LULUCF) innen 2030 [med 15 prosent fra dagens nivå](#). Det innebærer at EUs klimamål for 2030 øker til 57 prosent (netto), ifølge Europaparlamentet.

Det blir fastsatt en lineær utviklingsbane for medlemslandenes karbonopptak fra 2022. Målene er juridisk bindende og medlemsland som ikke innfrir vil bli straffet med økte utslippskrav.

Økte utslippskrav til luftfart

Rådet og Europaparlamentet ble 7. desember 2022 enige om å [skjerpe klimakravene til luftfartssektoren](#). Partene ble enige om å gradvis utfase gratisvoter for luftfarten innen 2026, fremme utviklingen av bærekraftige drivstoff til luftfart og sette fokus på effektene av andre drivhusgasser fra luftfarten enn CO₂. Kommisjonen skal legge fram en statusrapport innen 2025 og legge frem lovforslag i 2028 for å regulere disse utslippene.

Arbeidet med forsterket produktrammeverk

Kommisjonens forslag til et styrket produktrammeverk «*vil bli et viktig initiativ som kan påvirke markedene vi opererer i i dag på sikt, og som vil gi oss bedre produkter på markedet også i Norge.*» Det sa [klima- og miljøminister Espen Barth Eide på møtet i Europautvalget 29. november 2021](#) i forkant av at forslaget skulle legges fram.

Pakken med lovforslag og initiativ ble lagt fram av Kommisjonen i mars 2022. [Kommisjonen skrev i sin pressemelding](#) at dette skal bidra til å gjøre bærekraftige produkter til standarden i EU, fremme sirkulære forretningsmodeller og styrke forbrukernes stilling. Målet er å gjøre nesten alle fysiske varer på EUs marked mere miljøvennlige, sirkulære og energieffektive fra design, via bruk til de finner ny anvendelse eller er utslitt.

[Norge delegasjon til EU skrev i en omtale av saken 5. april 2022](#) at «*Pakken inneholder for det første forslag til en ny økodesignforordning som vil fremme produkters bærekraft. Målet er på sikt at de fleste produkter som omsettes på det europeiske markedet skal omfattes av regelverket. Pakken inneholder for det andre sektortiltak rettet mot tekstiler og byggevarer, produkter med betydelig innvirkning på klima og miljø. En strategi for bærekraftige tekstiler og en revidert byggevareforordning er inkludert. Endelig inneholder pakken tiltak for å styrke forbrukerdeltagelse i den grønne given, gjennom å gi kvinnen og mannen i gata tilgang til relevant bærekraftsrelatert informasjon og bedre beskyttelse mot urimelig handelspraksis (herunder grønnvasking og for tidlig produktforeldelse).*» Omtalen inneholder en nærmere omtale av hovedpunktene i forslaget.

I tillegg til den overordnede meldingen og forslaget til revisjon av regelverket for økodesign generelt og forbrukervern, ble det i mars i fjor lagt fram forslag til [revisjon av byggevareforordningen](#) og en [EU-strategi for bærekraftige tekstiler](#).

I [Klima- og miljødepartementets EØS-notat om meldingen om EUs initiativ om å gjøre bærekraftige produkter til normen](#) (sist oppdatert 11. desember 2022) heter det at «*Norge støtter EUs arbeid for å fremme bærekraftige produkter. Dette er slått fast og beskrevet nærmere i den nasjonale strategien for en grønn, sirkulær økonomi fra 2021 at Norge vil arbeide for at det blir stilt krav til bærekraft i hele verdikjedene til produkter.*»

Arbeidet med bærekraftige produkter er nevnt blant [Klima- og miljødepartementets prioriterte EU-EØS-saker i 2023](#). Departementet skriver blant annet at det i tillegg til forslagene som kom i mars 2022 så «*utarbeides (det) spesialregelverk på 7 prioriterte nøkkelverdikjeder hvor det stilles krav på alle stadier i produkters livsløp for å redusere den totale miljøbelastningen fra verdikjedene i et globalt perspektiv. De utpekte verdikjedene er elektriske og elektroniske*

produkter, batteri og kjøretøy, emballasje, plast, tekstiler, bygg og anlegg, og mat, vann og næringsstoffer.»

Økodesign

[Forslaget til revidert økodesignforordning](#) er til behandling i Europaparlamentet og Rådet, jf. også [denne oversikten fra Europaparlamentet](#). I [Europaparlamentet er det miljø-, helse- og matsikkerhetskomiteen \(ENVI\) som har ansvaret for saken](#). Saksordfører i Europaparlamentet, Allessandra Morreti (S&D, Italia) la fram sin innstilling i form av endringsforslag 6. desember 2022 og det er i januar lagt fram en rekke endringsforslag fra øvrige medlemmer. Tilsammen har saksordfører og øvrige MEP fremmet over 1000 endringsforslag. Morretti skriver i innstillingen at hun «*welcomes the proposal of the Commission, but she considers that several aspects could be strengthened.*» Blant annet ønsker saksordføreren å utvide virkeområdet til også å gjelde sosial bærekraft og ansvar gjennom verdikjeden. Hun foreslår å styrke forbrukernes rett til informasjon og øke innsynet i arbeidet til et foreslått økodesignforum. Hun vil redusere mulighet for selvregulering og foreslår et generelt forbud mot å ødelegge usolgte tekstiler og elektriske apparater. Det er foreløpig lagt opp til at komiteen skal vedta sin innstilling i juni 2023.

[Det daværende tsjekkiske EU-formannskapet la fram en framdriftsrapport for behandlingen i Rådet 14. november i fjor](#). Det er her vist til at forslaget har vært drøftet i en rekke arbeidsgruppemøter i Rådet og på ministernivå. Mange av de samme problemstillingene som er framhevet av saksordfører i Europaparlamentet, har også vært drøftet i Rådet. Dette omfatter virkeområde, selvregulering, forbud mot ødeleggelse av usolgte produkter, informasjon og merking. I tillegg har også forholdet til eksisterende EU-lovgiving og nasjonal lovgiving vært et tema. I Rådet har også den administrative byrden for næringsliv og myndigheter vært et tema.

I [EØS-notatet skriver Klima- og miljødepartementet](#) at «*Norge har arbeidet for og er positiv til at flere produktgrupper og -egenskaper inkluderes i økodesignregelverket. Norge støtter at det stilles krav for å fremme bærekraftige produkter, herunder at det stilles krav for å fremme produkter som varer lenger, er lettere å reparere og materialgjenvinne samt krav til innhold av miljøgifter / stoffer som gir grunn til bekymring og innblandingskrav for sekundære råvarer som virkemidler for å styrke markedet for sekundære råvarer. Det er viktig at etterspørselen etter sekundære råvarer øker både for å stimulere til materialgjenvinning og for at denne lønner seg. Norge støtter videre at det stilles krav for gjøre det lettere å ta bærekraftige produktvalg, og er positive til utvikling av digitale produktpass.*»

Styrket forbrukervern

[Forslaget til styrket forbrukervern gjennom endringer til forbrukerrettighets- og handelspraksisdirektivene er også til behandling i EU](#). I Rådet er forslaget til behandling i ansvarlig arbeidsgruppe. I [Europaparlamentet er det indre markeds- og forbrukervernkomiteen \(IMCO\) som er ansvarlig for dette forslaget, jf. også dette notatet fra Europaparlamentet](#). Saksordfører er Biljana Borzan (S&D, Kroatia) som la fram sitt utkast til innstilling i september 2022. Borzan og andre representanter har foreslått 348 endringsforslag i komiteen i tillegg til endringsforslag fra ENVI-komiteen. Borzan skriver i utkast til innstilling at hun mener det er behov for å styrke forslaget gjennom skjerpet regulering av bærekraftsmerking og -informasjon og miljøpåstander. Blant annet vil saksordfører ha bedre informasjon om levetiden til produktene og om minimumsperiode for garantien til et produkt. I forbindelse med kjøpet bør forbrukerne få bedre informasjon om tilgjengelighet og pris for deler som er nødvendige for å reparere produktet. Tilpasninger som automatisk gjør et produkt ubrukelig etter en viss periode, inkludert slike innstillinger i et produkts software, bør forbys. Det er foreløpig lagt opp til at IMCO skal vedta sin innstilling 27. mars.

[Barne- og familiedepartementet gjennomførte en høring av forslaget i fjor](#). I EØS-notatet (sist oppdatert 5. desember 2022) skriver Barne- og familiedepartementet at den «*foreløpige vurdering(en) er at endringene blant annet vil bidra til å gi forbrukerne mer og bedre*

informasjon om produkters miljøegenskaper og redusere villedende miljøpåstander i markedsføring (grønnvasking), noe som vil legge til rette for mer bærekraftig forbruk.» Videre skriver departementet at høringsinnspillene «vil danne grunnlag for en vurdering av konsekvensene av forslaget, for forbrukere, næringsdrivende og tilsynsmyndigheter.»

Byggevareforordningen

Forslaget til [revisjon av byggevareforordningen](#) behandles også i [indre marked- og forbrukervernkomiteen \(IMCO\) i Europaparlamentet](#), jf. også [denne oversikten fra Europaparlamentet](#). Saksordfører er Christian Doleschal (EPP, Tyskland) som la fram [utkast til innstilling i november](#). Saksordfører og øvrige medlemmer har lagt fram nesten 1000 endringsforslag til Kommisjonens forslag. Saksordfører skriver i utkastet til innstilling at han er positiv til forslaget, men foreslår endringer i virkeområdet og endringer for å forenkle det med sikte på klarere regler og mindre administrative byrder. Han ønsker at standardisering som hovedregel skal skje gjennom de etablerte europeiske standardiseringsorganisasjonene og ikke ved at Kommisjonen får hjemmel til å vedta delegerte rettsakter. Det er viktig at medlemslandene har ansvar for å sikre trygge produkter og også for de nærmere reglene knyttet prosedyrene for offentlig innkjøp. Han vil ha en kortere gjennomføringsperiode for de nye reglene enn det Kommisjonen har foreslått og økt bruk av digitale verktøy. Det er foreløpig lagt opp til vedtak i komiteen 27. mars i år. Rådets arbeidsgruppe behandler saken parallelt.

Bærekraftige tekstiler

Kommisjonen la i mars 2022 også fram en melding med en [EU-strategi for bærekraftige tekstiler](#), jf. også [denne oversikten fra Europaparlamentet](#). [Miljødirektoratet gjennomførte en nasjonal høring av tekstilstrategien i 2022](#). I EØS-notatet (sist oppdatert 3. mai 2022) skriver Klima- og miljødepartementet at strategien «i seg selv ikke (vil) gi noen rettslige konsekvenser for Norge. Forslag til økodesignforordning ble lagt fram samtidig med tekstilstrategien, og den dekker økodesign av tekstiler. Som oppfølging av andre elementer i strategien vil EU-kommisjonen utarbeide forslag til ulike regelverk som skal sikre at tekstiler innen 2030 skal være miljøvennlige og sirkulære.»

Kjemikaliepolitikken

«KLD vil fortsette å jobbe for en ambisiøs videreutvikling av EUs kjemikaliepolitikk i 2023», skriver Klima- og miljødepartementet i strategidokumentet [prioriterte EU/EØS-saker i 2023](#), som ble lagt frem 24. januar.

Norge har, sammen med Danmark og Sverige, gått foran i mange saker knyttet til forbud mot eller begrensninger av farlige kjemiske stoffer. I 2014 ble samarbeidet «Reach-up» etablert. Gruppen – som består av Norge og ti EU-land – møtes jevnlig både på politisk- og embetsnivå og arbeider for å fremme en fortsatt ambisiøs kjemikaliepolitikk.

«Norge har over tid vært pådriver for globale reguleringer på kjemikalieområdet med EU som vår nærmeste allierte. I kraft av EØS økonomiske tyngde er vårt felleseuropeiske regelverk med på å sette globale standarder der de globale konvensjonene fortsatt er fragmenterte», skriver regjeringen i vedlegget til arbeidsprogrammet for EU- og EØS-saker 2022-2023, [sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen](#).

[EUs strategi for bærekraftige kjemikalier](#) ble lagt frem av Kommisjonen høsten 2020, og er en del av EUs grønne giv. Strategien inneholder 50 detaljerte tiltak som skal gjennomføres frem mot 2025, blant annet målrettede revisjoner av REACH-forordningen og CLP-forordningen. EU ønsker også å fase ut [PFAS-stoffer](#) og bidra til å fremme bærekraftig bruk av kjemikalier globalt. I strategien introduserer Kommisjonen et såkalt giftfritt hierarki hvor kjemikalier kategoriseres i tre forskjellige klasser, hvor [målet er å fjerne de mest skadelige](#).

Kjemikaliestrategien er en del av EUs ambisjon om null forurensning og et giftfritt miljø, og en handlingsplan for [nullutslipp til luft, jord og vann](#) ble lagt frem i mai 2021: «I planen introduseres et hierarki for nullforurensning, der føre-var prinsippet ligger til grunn for å unngå at forurensning oppstår. Der det ikke er mulig må forurensning reduseres maksimalt, og i siste instans er det opprydding som gjenstår. Pyramiden skal være et bærende prinsipp for EUs politikkutvikling med relevans for miljø», skriver regjeringen i [EØS-notatet](#). KLD deltar i gruppen som skal styre arbeidet med gjennomføringen av handlingsplanen.

Kommisjonen [presenterte 26. oktober 2022 en nullutslippspakke](#) med lovforslag knyttet til noen av initiativene i handlingsplanen:

- [Revisjon av avløpsdirektivet](#)
Kommisjonen foreslår bl.a. strengere krav for å bidra til renere elver, innsjøer, grunnvann og hav, større økonomisk produsentansvar for å fjerne giftige stoffer i avløpsvannet, økt utnyttelse og gjenbruk av næringsstoffer i avløpsvannet til bl.a. biogass og gjødsel for å bidra til klima- og energinøytralitet og en mer sirkulær økonomi, og mer kostnadseffektiv avløpsbehandling. [Kravene om å rense avløpsvann](#) vil bli utvidet til også å omfatte tettsteder med 1000 innbyggere. I dag omfattes tettsteder med mer enn 2000 innbyggere. EØS EFTA Forum for lokalt og regionalt folkevalgte presenterte 2. desember 2022 en [felles uttalelse](#) hvor det blant annet pekes på at det bør gis rom for å ta større lokale hensyn. Det nye avløpsdirektivet, som forventes vedtatt i 2024, vil ha store konsekvenser for kommunesektoren.
- [Revisjon av listen over forurensende stoffer i overflate- og grunnvann](#)
Kommisjonen vil legge til 25 stoffer (hvorav to stoffgrupper) med veldokumenterte skadelige følger for naturen og menneskers helse, i tillegg til de 53 stoffene som allerede er representert på listen. Nye på listen er blant annet flere PFAS-er og plantevernmidlet glyfosat (Kommisjonen [forlenget i desember EU-tillatelsen](#) for bruk av glyfosat til 15. desember 2023). Det foreslås også forbedringer i direktivet for å styrke og effektivisere overvåking, rapportering og risikohåndtering, skriver den svenske regjeringen i et [departementsnotat](#).
- [Revisjon av luftkvalitetsdirektivet](#)
Kommisjonen foreslår at dagens to direktiver som regulerer luftkvalitet ([2008/50/EF](#) og [2004/107/EF](#)) gjøres om til ett direktiv. «Förslaget innehåller mer ambitiösa normer och mål för luftkvalitet på medellång- och lång sikt, förbättringar i hur luftkvalitet ska kontrolleras och hur upptäckta problem ska åtgärdas samt regler kring utökad information om luftkvalitet till allmänheten», skriver den svenske regjeringen i et [departementsnotat](#).

Kommisjonen la frem en [statusrapport](#) for handlingsplanen 8. desember 2022: «Generelt er forureningsnivåene faldende på flere forureningsområder, f.eks. med hensyn til luft- eller pesticidforurening. Samtidig er der fortsatt andre forureningsproblemer. F.eks. har tendensene for støy, næringsstoffforurening eller produktion af kommunalt affald været ret stabile i de seneste år. Opfyldelsen af 2030-målene for nulforurening er ikke sikret for disse».

Kommisjonen presenterte 19. desember 2022 forslag til [revisjon av forordningen om klassifisering, merking og emballering av farlige stoffer](#) (CLP-forordningen) – sammen med REACH er CLP den mest sentrale lovgivningen for kjemikalier i EU. I forslaget ligger strengere krav til merking av kjemikalier, [skriver Miljødirektoratet](#). Kommisjonen vedtok også en [delegert rettsakt](#) om innføring av nye fareklasser for hormonforstyrrende stoffer og for kjemikalier som ikke brytes ned i miljøet og kan oppholde seg i levende organismer eller spre seg via vannets kretsløp, herunder drikkevann.

Regjeringens prioriteringer på kjemikalieområdet

EUs kjemikaliestrategi for bærekraft og handlingsplanen for null forurensing trekkes frem som en av KLDs hovedprioriteringer det kommende året. Departementet skriver i strategidokumentet [prioriterte EU/EØS-saker i 2023](#) at det er ventet flere store endringer i EU-regelverk i 2023, og mange av disse vil også bli gjeldende i Norge: «*En rekke forslag til revisjoner med innstramninger i kjemikalie regelverkene er varslet i 2023, eksempelvis REACH - forordningen, leketøydirektivet og kvikksølvforordningen. Felles for revisjonene er at det legges vekt på å fase ut de mest skadelige helse- og miljøfarlige stoffene raskere, og forbedret informasjon til bransjen og forbrukere. Det skal gi bedre beskyttelse av miljøet, forbrukere og sårbare grupper som barn og fostere, samtidig som konkurransekraften skal styrkes gjennom innovasjon*».

Kommisjonen varslet i arbeidsprogrammet for 2022 at det ville bli lagt frem en revisjon av REACH-forordningen, men det ble utsatt. Klimaorganisasjonen European Environmental Bureau (EEB) – hvor blant annet Fremtiden i våre hender er medlem – kritiserte Kommisjonen i oktober 2022 for [manglende fremdrift på kjemikaliefeltet](#): «*Pressure from the powerful chemical industry and farming lobbies pushed EU top-level officials to betray their own commitments to deliver several key laws by 2023. The last work programme issued by the College of Commissioners chaired by Ursula von der Leyen ahead of the 2024 European elections leaves a legacy of thwarted ambitions*».

Norge er blant landene som har lagt press på Kommisjonen for å legge frem et forslag til revisjon av REACH-forordningen, blant annet på politisk nivå gjennom nettverket «Reach-up», og regjeringen er opptatt av at det ikke blir ytterligere forsinkelser. Ifølge Kommisjonens [arbeidsprogram for 2023](#) vil det bli lagt frem en målrettet revisjon av REACH-forordningen i løpet av 4. kvartal.

Regjeringen skriver i [EØS-notatet](#) (oppdatert 1. desember 2022) at den kommende [revisjonen av leketøydirektivet](#) «*har som mål å føre til bedre beskyttelse av barn mot eksponering av kjemikalier og bedre overholdelse og håndheving av direktivet*». Leketøydirektivet fastsetter kjemiske og fysiske sikkerhetskrav for leker som skal bringes i omsetning på det indre marked. Kommisjonens [evaluering av direktivet](#) identifiserte flere svakheter som kan føre til dårligere beskyttelse av barns helse og sikkerhet, særlig fra kjemikalier i leketøy. Kommisjonen vurderer blant annet å gjøre direktivet om til en forordning for å sikre et økt harmonisert regelverk. Revisjonsforslaget var opprinnelig planlagt lagt frem i 4. kvartal 2022.

Kommisjonen åpnet en [høring](#) i februar 2022 om en revisjon av kvikksølvforordningen. [Miljødirektoratet viser til høringen](#), og skriver at målet med den kommende revisjonen er å «*innføre ytterligere begrensninger i bruken av kvikksølv i EU, spesielt i tannamalgam og i produkter som er tilsatt kvikksølv. Dette vil bidra til ambisjonen om nullforurensing og et giftfritt miljø under Europas grønne giv*». Kommisjonens konsekvensutredningen av forordningen hadde fokus på tre områder: Utfasing av tannamalgam i EU innen 2030, utslipp av kvikksølv og kvikksølvforbindelser fra krematorier, og utvidelse av listen over kvikksølvtilsatte produkter som er forbudt å produsere, importere og eksportere (forordningens vedlegg II).

Klima- og miljødepartementet skriver i strategidokumentet for 2023 at Norge har gitt mange innspill til det pågående arbeidet med forslaget til revisjonen av CLP-forordningen om fareklassifisering og merking. Utfasing av perfluorerte stoffer (PFAS-er) er også en prioritering for norske myndigheter: «*PFAS-er er en gruppe med tusenvis av stoffer, og er blant de mest bekymringsfulle stoffene vi omgir oss med. Noen av stoffene er strengt regulert, mens andre fortsatt kan finnes i produkter vi bruker slik som tekstiler, kjøkkenutstyr, brannskum og skismøring. I januar 2023 har Norge sammen med 4 andre land levert forslag om generelt forbud under kjemikalie regelverket REACH mot all produksjon og bruk av PFAS-er i Europa*».

Den foreslåtte [revisjonen av industriutslippsdirektivet](#) blir også en viktig sak i 2023 «*som vil følges tett fra norsk side*», skriver KLD. Revisjonen skal blant annet bidra til å sikre at industrien driver i tråd med EUs grønne giv og målene om nullforurensning, et giftfritt miljø og mer sirkulær økonomi.

Kommisjonen publiserte 27. januar et [veikart for omstilling av den kjemiske industrien](#). Planen er utviklet i samarbeid med medlemslandene, industrien, NGOer og andre interessenter, og identifiserer nødvendige tiltak for å sikre den grønne og digitale omstillingen og forbedre motstandskraften i den kjemiske industrien, i tråd med EUs nye industristrategi.

KLD fremhever også at EU er «*viktig innenfor de globale kjemikalie- og avfallskonvensjonene og i arbeidet med å få på plass et nytt internasjonalt vitenskapspanel for kjemikalier og forurensning, samt i forhandlingene om en ny global plastkonvensjon som vil være i en særlig viktig fase i 2023*». FNs miljøforsamling besluttet i mars 2022 å starte formelle forhandlinger om å få på plass en global avtale mot plastforurensning og [etablere et vitenskapspanel om kjemikalier, avfall og forurensning i 2024](#). Det første møtet i den internasjonale forhandlingskomiteen for vitenskapspanelet finner sted 30. januar-3. februar i Bangkok.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

US Inflation Reduction Act (IRA)

Den amerikanske Kongressen vedtok i fjor sommer en subsidie- og støtteordning på nærmere 393 mrd. USD for å utvikle den amerikanske fornybarsektoren og amerikansk nullutslippsteknologi. Den såkalte Inflation Reduction Act (IRA) er den største klima- og energisatsingen så langt i amerikansk historie. IRA omfatter støtte på hele [250 mrd. USD til investeringer i energi](#), i tillegg til støtte til industri (47 mrd. USD), miljø (46 mrd. USD), transport og el-biler (23 mrd. USD), landbruk (20 mrd. USD) og vann (nesten 5 mrd. USD). Menon Economics sa på [et seminar i NHO-regi 26. januar](#) at dette omfatter skatteincentiver, investeringsstøtte, produksjonsstøtte, støtte til konsumenter, krav til lokalt innhold og krav til lønn og lærlinger. Dette skiller seg fra mer tradisjonelle europeiske klimatiltak som prising av utslipp, en ny grensejusteringsmekanisme (CBAM) og omfattende støtte til forskning. EU gir også betydelig støtte til grønn industriutvikling, men denne er ikke knyttet til like strenge lokale krav til markedsadgang eller deltakelse i europeiske verdikjeder som det USA nå legger opp til gjennom IRA.

Menon Economics viste til at IRA i stor grad er et svar på Kinas politikk og ikke primært rettet mot Europa. Ordningen er utformet for å gjøre USA mindre avhengig av kinesiske verdikjeder og for å utvikle amerikansk industri og skape amerikanske jobber. Kravet om lokalt innhold er avgjørende i så måte. IRA vil i liten eller ingen grad minske inflasjonen, men klimaeffekten vil være betydelig. Dette oppfattes også som positivt i Europa, hvor man lenge har etterspurt en tydeligere klimapolitikk fra USA. Fra europeisk hold er man allikevel bekymret for hva pakken, og særlig kravene om lokalt innhold, vil bety for europeisk markedsadgang til USA og for grønne investeringer i Europa. Det finnes unntak til kravene om lokalt innhold i IRA, men hovedsakelig for land som allerede har handelsavtaler med USA. Et eksempel er skattefradraget på 7500 USD som gis til de som kjøper el-biler produsert i USA, men hvor minst 40% av verdien av komponentene i batteriet må komme fra USA eller land som USA har handelsavtaler med, som Canada og Mexico. EU, Storbritannia, Norge og andre som ikke har handelsavtale med USA, vil i utgangspunktet ikke være omfattet av samme unntak eller fordel som Canada og Mexico. The Economist skriver i sin leder 26. januar [hva dette betyr for Storbritannias bilindustri og for den britiske industrielle strategien mer generelt](#).

IRA trådte i kraft 1. januar i år. Når USA nå jobber med implementeringen, har EU presset på for at EU-produkter skal unntas fra kravene om lokalt innhold. Det er allikevel usikkert hvor mye den amerikanske administrasjonen vil være villig til å endre på innretningen. Tyskland har vært

[optimistisk at en løsning kan finnes med USA innen første kvartal dette året](#), mens det svenske formannskapet i EU mener [man må være litt mer realistisk](#). Visstnok skal [EU og USA også diskutere en mulig avtale om mineraler og kritiske råvarer i et forsøk på at EU kan kvalifisere for fordelene gitt i IRA](#).

EU vil også vurdere egne ordninger og tiltak for å sikre fortsatt grønne investeringer, grønn teknologiutvikling og styrket konkurransekraft i Europa. Kommisjonen har allerede varslet konkrete forslag onsdag 1. februar, som vil bli diskutert på EU-toppmøtet i Brussel 9.-10. februar. Her blir EUs respons til IRA et hovedtema.

Kommisjonspresident von der Leyen ga en forsmak på forslagene i [sin tale til World Economic Forum](#) 17. januar. Her presenterte hun ideen om en nullutslippsindustrilov («Net-Zero Industry Act») og et eget fond som skal kunne rette oppmerksomheten mot investeringer i strategiske prosjekter og stimulere klimavennlige prosjekter av felles europeisk interesse. Den franske EU-kommisssæren for det indre marked har på sin side [presentert ideen om en «European Clean Tech Act» mot det president Macron kaller en svært aggressiv IRA](#).

I forkant av et EU-finansministermøtet i midten av januar, sendte den danske EU-kommisssæren og visepresident for konkurransekraft i Kommisjonen, Margrethe Vestager, et brev til medlemslandene hvor hun ønsket tilbakemelding på [om EU burde gjøre de midlertidige unntakene i statsstøttereglene som ble innført som følge av Ukraina-krigen og energikrisen, mer permanente](#). Formålet ville være å stimulere til mer utbygging av fornybar energi og teknologiutvikling i EU-medlemslandene som svar på IRA. Samtidig har hun i etterkant uttalt [at det går en klar grense for hvor mye man kan og bør lempe på statsstøttereglene før man undergraver det indre marked og svekker europeisk konkurransekraft](#). Eventuelle endringer vil måtte være målrettede mot strategiske sektorer. Hun nevner batterier, solpanel, vindturbiner og råmaterialer som eksempler på slike sektorer. En mer generell oppmykning av reglene vil ifølge Vestager ikke fungere: *“A fruitless subsidy push will come at a high price for taxpayers. Once a subsidy race is on, the cost to the taxpayer spirals higher and higher.”*

Så langt verserer det derfor ulike ideer om hva EUs respons på IRA bør være. Finansministermøtet i midten av januar viste også [ulike meninger innad i EU](#). Det samme gjør forberedelsene til EU-toppmøtet i Brussel 9.-10. februar. På finansministermøtet skal det ha vært bekymring for at EU-landene allerede har svært ulike økonomiske forutsetninger for investeringer i grønn industri og at det å gjøre det enda lettere for medlemsland å bruke statsstøtte over nasjonale budsjetter, kan øke ulikheten mellom medlemslandene ytterligere. De landene som har råd, kan subsidiere egen industri, noe som igjen undergraver EUs indre marked. Tyskland og Frankrike er allerede kritisert for at de øser ut subsidier og har større budsjetter til å gjøre dette enn andre. [Frankrike er blant landene som snakker høyst om behovet for tiltak og støtteordninger for å imøtegå USAs «Buy American»-linje i IRA](#).

Det svenske EU-formannskapet har på sin side [advart mot et subsidiekappløp](#) med USA og sagt at dette ikke er løsningen for økt europeisk konkurransekraft. [Den nederlandske statsministeren har avvist forslagene om å tilføre nye midler på EU-nivå](#). Rutte er skeptisk til ideen om enda et nytt fond basert på felles låneopptak, men også til forslag om mer fleksible statsstøtteregler. Han oppfordrer heller til reformer på nasjonalt nivå for å gjøre EU samlet sett mer konkurransedyktig overfor USA og andre. Han mener EU allerede har generøse fond knyttet til det grønne skiftet og gjenreisning etter pandemien.

Sverige og Nederland har sammen med Danmark, Finland, Irland og Polen også uttrykt sin bekymring for at *“state aid for mass production and commercial activities can lead to significant negative effects including the fragmentation of the internal market, harmful subsidy races and weakening of regional development”*. [Den samme bekymringen kommer til uttrykk i et felles brev fra finansministrene i Tsjekia, Danmark, Estland, Irland, Østerrike og Slovakia til EUs](#)

[handelskommissær, Valdis Dombrovskis](#). Italia har ifølge Politico også uttalt seg negativt til å økt statsstøtte og sagt dette hovedsakelig vil komme Frankrike og Tyskland til gode. De mener endringer som må gjøres i statsstøtteregelverket må være «*proportionate, evidence-based and targeted*». De tar heller til orde for å prioritere raskere støtte gjennom eksisterende og viktige prosjekter av felles europeisk interesse, såkalte IPCEI, hvor også Norge deltar i noen.

I tillegg har Nederland-sammen med Tyskland [avvist et foreløpig utkast til felles konklusjoner for EU-toppmøtet i februar](#) som var ment å gi Kommisjonen mandat til å utarbeide et nytt fond basert på felles låneopptak, jf. von der Leyens tale i Davos. Tyskland skal ha uttalt at så lenge det ikke er konsensus om dette blant medlemslandene, vil man måtte finne en annen ordlyd i konklusjonene. Den tyske finansministeren var 30. januar også tydelig på at han er skeptisk til et nytt EU fond basert på felles låneopptak.

Til tross for store uenigheter innad i EU, representert særlig ved Frankrikes og Nederlands svært ulike posisjoner, [var Macron og Rutte i et møte 30. januar allikevel optimistiske at EU vil finne en felles posisjon under toppmøtet i februar](#). Uansett hva EUs endelige respons vil være, vil nok IRA bety at [EU i økende grad vil måtte integrere sin klima, energi og industripolitikk](#) for å oppnå sine klimamål, økt energisikkerhet og økt konkurransekraft. Dette vil påvirke handelspolitikken, EUs geopolitiske ambisjoner (om økt strategisk autonomi) og pågående debatter om EUs fremtidige budsjett (hvor stort, egne EU-midler, felles lånopptak...?). Mye av dette vil kunne påvirke Norge, både gjennom EØS-avtalen og de bilaterale relasjonene til EU.

Norsk respons til IRA

For Norge gjenstår det å se om norske produkter eventuelt vil bli behandlet på samme måte som EU-produkter dersom USA skulle være villige til å innrette IRA på en måte som unntar EU-produkter fra reglene om lokalt innhold. Reviderte statsstøtteregler, dersom EU skulle bli enig om slike, vil også gjelde for Norge gjennom EØS. Andre tiltak, som ideen om et fond basert på felles låneopptak, vil ikke falle inn under EØS-samarbeidet. Spørsmålet blir da om Norge eventuelt vil gjøre noe på egen hånd og om det er andre samarbeidsområder som kan stimulere til grønne investeringer utover EØS-avtalen. Under [NHO-seminaret om IRA 26. januar](#) uttalte næringsminister Vestre at det vil være avgjørende å være med på EUs løsninger for IRA og fortsette det gode samarbeidet innenfor EØS-avtalen. I tillegg er det viktig å utvikle omfattende grønne industripartnerskap med EU, Norden og USA i tillegg til det som allerede er inngått med Tyskland.

[Næringsminister Vestre understrekte 6. januar i et svar på skriftlig spørsmål fra Guri Melby \(V\)](#) at det er positivt at USA ønsker å bidra til å bekjempe klimaendringene og fremskynde det grønne skiftet. Samtidig sa han at de økonomiske insentivene og særlig reglene om lokalt innhold kan komme til å tiltrekke investeringer til USA på bekostning av aktivitet i Norge og Europa. IRA kan derfor få både konkurransevridende og handelshindrende virkninger. Norske myndigheter har henstilt til amerikanske myndigheter at Norge bør omfattes av eventuelle unntak eller presiseringer i implementeringsforskriftene til IRA som er under utarbeidelse. Departementet leverte i høst et høringsinnspill til USAs finansdepartement. I tillegg har regjeringen hatt dialog med amerikanske myndigheter om at Norge bør inkluderes i eventuelle unntaksordninger som vurderes for EU.

Statsråden skrev videre at amerikanske myndigheter den 29. desember 2022 kom med en uttalelse som er retningsgivende for hvordan de ulike delene av skattefradragene for elbiler skal utformes. Dette inkluderer reglene for batterier, batterideler og kritiske råmaterialer til produksjon av batterier. Uttalelsen åpner ifølge statsråden for en videre definisjon av begrepet Free Trade Agreement. Dette vil sannsynligvis gi flere mulighet til å eksportere materialer til batterier, uten at de faller utenfor de amerikanske skattefradragene i IRA.

Statsråden understrekte også at regjeringen er i tett kontakt med EU om denne saken og har formidlet at Norge bør omfattes av eventuelle unntak eller andre løsninger som EU oppnår i sin

dialog med USA. IRA ble også diskutert med Tysklands visesekretær Robert Habeck under hans nylige besøk til Norge. Tyskland skal dele norske bekymringer og være enig i at Norge bør omfattes av eventuelle løsninger mellom EU og USA. Norsk industri er en integrert del av europeiske grønne verdikjeder og det vil være i både USAs og i EUs interesse at Norge inkluderes i eventuelle løsninger, skrev statsråden.

Finansministeren uttalte etter et møte med Kommissjonens visepresident, Margrethe Vestager, den 24. januar at han hadde fått forsikringer om at [Kommissjonen vil gjøre sitt for at eventuelle unntak for europeiske bedrifter også skal gjelde for norske bedrifter.](#)

[Yara har advart mot at IRA kan tappe EU og Norge for grønne investeringer.](#) De viser til at Yaras ammoniakfabrikk i Porsgrunn ville fått 22 mrd. kroner i subsidier under IRA hadde fabrikket ligget i USA. Sjefen for Yara International og NHO-president Svein Tore Holsether [har uttalt at Europa bør kopiere den amerikanske IRA-modellen](#) for å sikre økte investeringer i grønn teknologi også i Europa. [Se ellers flere innspill fra næringslivet \(Freyr, Yara og Equinor\) og fra LO og NHO på NHOs seminar 26. januar.](#)

EU's forslag til nye forordninger om API (Advance Passenger Information)

Europakommisjonen la 13. desember 2022 fram forslag til to forordninger om innsamling og overføring av API-opplysninger (advance passenger information), det vil si opplysninger om passasjerer før avreise. Krav om at flyselskap samler inn slike opplysninger om passasjerer før avreise, er innført i en rekke land, som USA, Storbritannia og også i EU/Schengen og de Schengen-assosierte landene Norge, Island, Sveits og Liechtenstein. Justis- og beredskapsdepartementet publiserte Schengen-notat om saken 19. januar i år.

Slik forslagene står nå, er det bare den ene forordningen som anses som Schengen-relevant og som dermed må gjennomføres i norsk rett dersom den vedtas. Denne forordningen skal regulere innsamling og overføring av API-opplysninger til nasjonale grensekontrollmyndigheter. Formålet er å effektivisere kontrollen som utføres på ytre Schengen-grense. Dersom forordningen vedtas etter forslaget, vil det være behov for å gjøre endringer i grenseloven og grenseforskriften. Norge er etter Schengen-assosieringsavtalen folkerettslig forpliktet til å gjennomføre alle Schengen-relevante rettsakter i norsk rett, på samme måte som de gjennomføres i de øvrige Schengen-landene.

I Schengen-notatet opplyses det at den Schengen-relevante forordningen skal regulere innsamling og overføring av API-opplysninger med formål om forbedring og fasilitering av ytre grensekontroll. Forordningen opphever API-direktivet 2004/82/EC, som er gjennomført i norsk rett i grenseloven §§ 8 og 16 og grenseforskriften § 4-9. Forslaget innebærer også endringer i forordningene (EU) 2019/817 og (EU) 2018/1726. Forslaget anses som en videreutvikling av Schengen-avtalen.

Forslaget til forordning om innsamling og overføring av API-opplysninger med formål om å forbedre og fasilitere ytre grensekontroll, innebærer en videreutvikling av reglene i API-direktivet fra 2004. Den største endringen er at den nye forordningen legger opp til at transportører av luftfartøy skal overføre API-opplysninger til en felles "ruter". Etter forslaget skal ruterene fungere som en plattform for videreformidling av API-opplysninger til kompetente myndigheter i Schengen-landene. Ruterene skal bare lagre opplysningene inntil de er overført til kompetente myndigheter. Deretter skal opplysningene slettes fra ruterene. Formålet med ruterene er å strømlinjeforme informasjonsflyten.

API-opplysninger er opplysninger som hovedsakelig samles inn i forbindelse med sjekk inn, og omfatter opplysninger om den reisende og om flyreisen. Etter forslaget skal opplysningene overføres til ruterene ved innsjekking og umiddelbart etter at passasjerene har gått ombord og det ikke lenger er mulig å gå av flyet. Formålet med overføringen av API-opplysninger er å gi

grensekontrollmyndighetene anledning til å vurdere de reisende opp mot aktuelle registre, slik at den reelle grensekontrollen kan gjennomføres på en effektiv og ressursbesparende måte. Grensekontrollmyndighetene kan bruke opplysningene til å prioritere kontroll av enkelte reisende, slik at reisende som ikke krever nærmere kontroll kan passere ytre Schengen-grense raskere.

Ut fra personvern hensyn plikter både flyselskapene og kompetente myndigheter å slette opplysningene 48 timer etter flyets avgang. Den foreslåtte forordningen gir bare anledning til innsamling av API-opplysninger på flyvninger som kommer fra utenfor Schengen-området.

Den andre forordningen skal regulere innsamling og overføring av API-opplysninger med formål om forebygging, avdekking, etterforskning og straffeforfølgning av terrorvirksomhet og annen alvorlig kriminalitet. Forordningen anses foreløpig ikke som en videreutvikling av Schengen-avtalen.

Økonomiske konsekvenser og mulig ikrafttredelse

Regjeringen skriver i sitt Schengen-notat at det fra Kommisjonens side foreløpig er antydning at det nye regelverket vil kunne tre i kraft i 2028. Det fremgår av forslagene at Kommisjonen har estimert at forslaget vil medføre utgifter på 27 millioner Euro for medlemsland for oppgradering av nødvendige nasjonale systemer og infrastruktur for grensekontroll, og progressivt opp til 5 millioner euro per år fra 2028 og fremover. I senere møter har Kommisjonen understreket at dette er usikre tall, og at det vil variere vesentlig mellom medlemsland hvor store utgiftene vil bli. Utover dette er de økonomiske og administrative kostnadene fortsatt til utredning.

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt forslaget til forordningene på høring med høringsfrist 31. januar.

Status sak i Oslo tingrett vedr. tolkning av norsk skatteregel

På forespørsel fra Oslo Tingrett [kom EFTA-domstolen i fjor sommer med en rådgivende uttalelse i sak E-21 PRA Group mot den norske stat v/Skatteetaten](#). Tingrettens dom falt like før jul i fjor. Sakens faktum og EFTA-domstolens konklusjon er [omtalt i informasjonspakken til Europautvalget 21. september 2022](#).

I korte trekk gjelder saken rentebegrensninger og konsernbidragsregler, og en norsk skatteendring som ble innført i 2014. Endringen begrenset fradraget for renter mellom nærstående selskaper (interne renter). Begrunnelsen var at mange virksomheter plasserte mye gjeld i Norge på grunn av vide muligheter til å fradragføre renter, mens skattbart overskudd ble flyttet til land med lavt skattenivå. EFTAs overvåkningsorgan ESA mente i 2015 at regelverket – som i senere tid har blitt endret noe – var indirekte diskriminerende og i strid med EØS-avtalens regler om fri etablering. Det konkrete spørsmålet EFTA-domstolen tok stilling til, var om Skatteklagenemndas vedtak som avskjærte et norsk selskaps fradragsrett for renter etter skatteloven, sett i sammenheng med lovens konsernbidragsregler, var i tråd med etableringsretten i EØS. Selskapet hadde konsernintern gjeld til et morselskap etablert i Luxembourg. Det anførte at fradragbegrensningen kunne vært unngått eller redusert dersom morselskapet var hjemmehørende i Norge, da selskapet da kunne ha mottatt konsernbidrag fra morselskapet for å øke fradragsrammen for rentefradrag. EFTA-domstolen fant at de to regelsettene i kombinasjon utgjorde en restriksjon på etableringsfriheten. På spørsmålet om en slik restriksjon kunne rettfærdiggjøres, argumenterte norske myndigheter med at reglene var egnede, nødvendige og proporsjonale hensett formålet om å forhindre skatteomgåelse. EFTA-domstolen uttalte at dette var et legitimt hensyn, men at de konkrete reglene gikk lenger enn nødvendig, da reglene ikke inneholdt unntak for selskaper som kunne påvise at atferden var genuint og kommersielt begrunnet, ikke skattemessig.

EFTA-domstolens rådgivende uttalelser er ikke bindende for norske domstoler, men etter Høyesteretts praksis skal det «tungtveiende grunner til» for å fravike dem. Tingretten fant like fullt– i motsetning til EFTA-domstolen – at de aktuelle reglene utgjorde en restriksjon som *kunne rettfærdiggjøres*. Staten ble frifunnet, og [dommen fraviker altså EFTA-domstolens uttalelse](#).

Tingrettens vurdering er delt i fire: 1) foreligger det en restriksjon på retten til fri bevegelighet i EØS? 2) kan restriksjonen eventuelt rettfærdiggjøres, 3) virkningene av eventuell motstrid mellom de norske reglene og EØS-retten og 4) vekten av EFTA-domstolens rådgivende uttalelse.

På spørsmålet om det foreligger en EØS-rettslig restriksjon, kommer tingretten – under tvil – til at kombinasjonen av konsernbidragsreglene og rentebegrensningsreglene utgjør en restriksjon. Dette er i tråd med EFTA-domstolens uttalelse.

Det neste spørsmålet tingretten da tar stilling til, er om restriksjonen kan rettfærdiggjøres. For at en restriksjon kan rettfærdiggjøres, må den være egnet, nødvendig og proporsjonal.

Dommen uttrykker seg kritisk til EFTA-domstolens vurdering under dette punktet, især fordi de tilsvarende reglene som de norske er tillatt i EU gjennom det såkalte ATAD-direktivet mot skatteunngåelse, ([direktiv \(EU\) 2016/1164](#)), et direktiv som ikke er del av EØS-avtalen: «*EFTA-domstolen konkluderer ikke på det generelle spørsmålet om reglene i ATAD er i tråd med de fire friheter. EFTA-domstolen viser i stedet til at spørsmålet ikke er ubestridt, og gjengir ESAs argumentasjon uten at de stiller seg bak eller tar avstand fra det. EFTA-domstolen går deretter inn i konkrete forhold som gjelder vår sak. Slike uttalelser har mindre vekt. EFTA-domstolen viser til at ATAD ikke er gjennomført i EØS-retten samt faktum i saken som står for tingretten, nærmere bestemt at ATAD trådte i kraft etter de årene den nasjonale regelen gjaldt. Betydningen av at direktivet ikke er gjennomført i EØS-avtalen og ikrafttredelsestidspunktet er ikke nærmere drøftet, og det er dermed ikke gitt noen forklaring på hvorfor disse forhold skulle være relevante eller tilsynelatende avgjørende. I en uttalelse/artikkel fra CFE Tax Advisors Europe avsnitt 13 (faktisk utdrag s. 451) er det uttalt at EFTA-domstolen med dette «has skillfully avoided the issue». Kombinasjonen av konkrete forhold opp mot faktum i vår sak og den manglende drøftelsen gjør at tingretten mener EFTA-domstolens uttalelse på dette punktet må tillegges mindre vekt.»*

Tingretten viser videre til at ATAD-direktivet presumtvt er i overensstemmelse med de fire friheter og at Sverige har lignende regler som Norge. Retten kommer deretter til at selv om kombinasjonen av konsernbidragsreglene og rentebegrensningsreglene utgjør en restriksjon, kan restriksjonen rettfærdiggjøres. Staten frifinnes derfor.

Det at tingretten fraviker EFTA-domstolens uttalelse, er noe oppsiktsvekkende, selv om denne formelt kun er rådgivende og norske domstoler skal ta selvstendig stilling til hvordan EØS-retten skal forstås og anvendes i den konkrete saken. Selv om faggruppa ikke har konkret kunnskap om PRA Group har anket saken, er det ikke usannsynlig at de ønsker en ny vurdering av Lagmannsretten. Ankefristen gikk ut 15. januar d.å.

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted i Brussel 3. februar 2023. Foreløpig liste med omtale av EU-rettsakter som EØS-komiteen ville kunne fatte beslutninger om på møtet, ble oversendt Europautvalget 13. januar.

På den foreløpige listen stod 53 rettsakter, hvorav tre den gang ville krevd Stortingets samtykke.

Til møtet i Europautvalget 2. februar foreligger en *endelig* liste med 45 rettsakter, hvorav fire nå krever samtykke. Se detaljert informasjon om rettsaktene i den endelige listen fra Utenriksdepartementet.

I den endelige listen fremgår det også hvilke rettsakter som er trukket siden den foreløpige listen ble sendt ut. Samtlige av disse er trukket av EU-siden.

Vi gjør også oppmerksom på at en artikkel 103-rettsakt (*32019R0128 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) om opprettelse av et europeisk senter for utvikling av yrkesrettet opplæring (Cedefop) og om oppheving av rådsforordning 337/75*) er tilføyd lista. Det fremgår av omtalen at begrunnelsen for å ta artikkel 103-forbehold om Stortingets samtykke for denne rettsakten skyldes budsjettforpliktelser utover ett budsjettår.

Når det gjelder to av de øvrige artikkel 103-sakene som krever Stortingets samtykke, angår disse ulike aspekt ved nettverks- og informasjonssystemer i EU, inkludert en styrking av EUs cybersikkerhetsbyrå ENISA. Vi ønsker å gjøre oppmerksom på følgende mht. disse rettsaktene:

- Mht. direktiv 2016/1148, eller det såkalte NIS-direktivet, om tiltak for å sikre et høyt felles nivå for sikkerhets- og informasjonssystemer, har EØS EFTA-landene ønsket en tilpasningstekst for å sikre deltakelse i samarbeidsgruppen og et såkalt CSIRT-nettverk. Ifølge informasjonen som er oversendt Stortinget skal en slik tilpasningstekst være en del av EØS-komiteenes beslutning. Det fremgår ikke i omtalen hvorvidt en slik tilpasningstekst er utarbeidet. EØS-komiteenes beslutning legger til et nytt punkt som presiserer, i tråd med EØS-avtalen artikkel 101 om tilknytning til komiteer, at EFTA-statene skal delta fullt ut i samarbeidsgruppen og ha de samme rettighetene og forpliktelsene som EU-medlemslandene, bortsett fra retten til å stemme. Det gjelder en annen horisontal utfordring som EFTA-sekretariatet peker på, at flere bestemmelser henviser til rettsakter som ikke er innlemmet i EØS-avtalen, er det departementets vurdering at det ikke har noen betydning for vurderingen av NIS-direktivet. Se mer om dette på side 13 i den kommenterte listen som er vedlagt.
- Når det gjelder forordning 219/881 om EUs cybersikkerhetsbyrå ENISA, som Norge allerede deltar i, står det i informasjonen som er oversendt Stortinget at byrået får en «*styrket rådgivende rolle i form av uavhengige vurderinger, analyser og forarbeider til policy*». Samtidig understrekes det at alle medlemslandene likevel har et selvstendig ansvar for å sørge for egen IKT-sikkerhet, og at forordningen ikke vil medføre endringer for Norges rolle i ENISA. Det anses likevel som nødvendig med tilpasninger i forbindelse med innlemmelse i EØS-avtalen for å sikre EØS EFTA-landenes deltakelse og status i ENISA og i den såkalte «European Cybersecurity Certification Group» (ECCG). Det står i informasjonen som er oversendt Stortinget at det er bedt om en klargjøring fra EØS EFTAs side av art. 62 i forordningen, som omfatter ECCG, for å sikre at denne gruppen også består av EFTA-landene. Hva utfallet er av denne klargjøringen, står det ikke noe om. Når det gjelder kostnadene knyttet til deltakelse i ENISA, står det at det vil bli en «*stor økning av ENISAs finansielle og menneskelige ressurser i løpet av de neste fem årene, og at dette også vil medføre en økning av den årlige EØS-kontingenten*». Det står at økningen var estimert fra 248 626 Euro i 2018, til 259 884 Euro i 2019 og til 489 310 i 2020. Økningen indikerer dermed opp mot en dobling av kontingenten til ENISA fra EFTA-statene innen 2020/21. Hva situasjonen var i 2022 og vil bli i 2023, står det riktignok ikke noe om.

Når det gjelder omtale av rettsakter som krever forskriftsendring som antas å ikke gripe vesentlig inn i norsk handlefrihet, lenkes det i listen fra UD til regjeringens EØS-notatbase for hver rettsakt.